

VANHA KIRKKOSAARI

Opetuskäyttö

Viitasaaren seurakunnan vanhimmat kirkot, hautausmaa, kurin-pito, kaavoitus.

Kuvaus

Kirkkosaaren länsirannalta on löytynyt kivikautinen asuinpaikka Hakkarilansalmen itärannalla, vastapäätä Hakkarilan taloa. Noin 30 metrin matkalla rannan suuntaisesti on löydetty asuinpaikkaan liittyviä kvartsi-iskoksia. Lisäksi löytöalueen koillis-päässä on mahdollinen keittokuoppa. [Kartta löydösalueista.](#)

Kirkkosaarella on sijainnut kolme Viitasaaren ensimmäistä kirkkoa, ruumishuone sekä hautausmaa, joka perustettiin jo 1590-luvulla. Saareen on haudattu viitasaarelaisia 1870-luvulle saakka. Saarella nykyään sijaitsee ainoana rakennuksena vanha hirsinen ruumishuone 1800-luvulta. Vanhojen hautausmaamerkkien ohella siellä on nähtävissä kirkkojen kivijalkojen jäännöksiä.

Kirkkosaaresta tuli Viitasaaren ensimmäisen kirkon sijoituspaikka, se rakennettiin saareen vuonna 1653. Viitasaaren toinen kirkko tehtiin 1770-luvulla kokkolalaisen kirkonrakentajan Matti Hongan (1713-77) johdolla. Honka oli kehittänyt ruotsalasiin esikuviiin perustuvasta ristikirkosta sisäviistettyä ristikirkkoa ja vastannut ainakin 11 kirkon rakentamisesta vuosina 1752-1776. Empire-tyylisten saarnastuolin teki Mats Holländer Uudesta-kaarlepyystä vuonna 1780. Kirkko purettiin ja siirrettiin Haapa-saareen 1870-luvulla.

Alueen ainoa rakennus on hirsinen ruumishuone 1800-luvulta. Hautausmaa oli perustettu jo 1590-luvulla, sinne haudattiin viitasaarelaisia 1870-luvulle saakka. Vanhojen hautausmaamerkkien ohella siellä on nähtävissä kirkkojen kivijalkojen jäännöksiä. Yllättävin löytö hautausmaalla on kivistä rakennettu viinikellari, joka rakennettiin vuonna 1753 ehtoollisviinejä varten.

Kun ensimmäinen kuolemantuomio julistettiin Viitasaarella vuonna 1790, Maaherranvirasto käski pystyttää hirsipuun Kirkkosaareen sellaisen etäisyyden päähän kirkosta, ettei se häiritse kirkossa kävijöitä. Mestauslavalla toimeenpantiin kaksi kuolemantuomiota kahden vuoden aikana (1790-1792).

Kirkkosaareen on vireillä uusi asuinalue. Saaren 285 hehtaarin alueesta on tehty [kaavarunkoluonnos](#) ja [maankäytön yleisselvitys](#), luontoselvitys sekä energiatehokasta ja uusiutuvia luonnonvaroja hyödyntävää kestävää rakentamista koskevia selvityksiä. Niissä on lisätietoa saaren historiasta, rakennuksista sekä luonnonolosuhteista. Saareen on ideoitu vinoköysisiltä. Saarella on huviloita ja venelaitureita.

Opasteet ja saavutettavuus

Saarelle pääsee helposti eri vuodenaikoina veneellä, moottorikelkalla ja autolla. ABC-asemalta saa lainaksi veneen, jolla pääsee saareen. Saarella on hyvä rantautumispaikka laitureineen. [Kartta.](#)

Lähteet

[Kulttuurin polkuja - Kulttuurimatkailijan opas pohjoiseen Keski-Suomeen s. 75](#)
[Museovirasto, rakennettu kulttuuriympäristö](#)
[Kaavarunkoluonnos](#)
[Maankäytön yleisselvitys](#)

Kuva: Viitasaaren seurakunta

Kuva: Eija Syrjälä

